ORIGINAL ARTICLE

Association between Quality of Family Relationships and Social Anxiety (Investigating the Mediating Role of Family Cohesion)

Hossein Keshavarz Afshar[1],
Razieh Safarifard[2],
Mehrsa Hosseini[3],
Zahra Hodhodi[4]

[1] Assistant Professor, Department of Educational Psychology and Counseling, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran
[2] PHD Student of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran
[3] MSc in Counceling, Faculty of Psychology, Islamic Azad University, Qazvin Branch, Qazvin, Iran
[4] MSc in Clinical Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

(Received November 20, 2017 ; Accepted March 13, 2018)

Abstract

Background and purpose: Family relationships have a major role on the behavior of children, so, this study aimed at investigating the association between quality of family relationships (parental conflict, sister brotherhood relationships, and parenting styles) and social anxiety while considering the mediating role of family cohesion.

Materials and methods: The research population included all high school girls in Karaj, Iran among whom 250 were selected using multi-stage cluster sampling. The participants completed Social Anxiety Scale for Adolescents (SASA), Family Confidence Questionnaire (FCS), Conflict Tactics Scale (CTS), Index Brother or Sister Relationship (IBR or ISR), and Baumrind Parenting Style Index (BPSI). The path analysis was conducted to investigate the mediating role of family.

Results: The findings showed a significant positive correlation between social anxiety and parental conflicts and authoritative parenting style ($p<0.05$). But, there was a significant negative correlation between social anxiety and the quality of sibling relationships ($p<0.05$). The mediating role of family cohesion was confirmed only between the quality of sibling relationships and social anxiety. In this research, 60% of social anxiety variance was explained through the variables in the model proposed.

Conclusion: It is believed that the quality of family relationships (parental conflicts, the quality of sibling relationships, and the authoritative parenting style) and family cohesion could be used for theoretical explanations and psychological treatments in people with social anxiety.

Keywords: parental conflict, quality, sibling relationships, parenting styles, parental cohesion, social anxiety

J Mazandaran Univ Med Sci 2018; 28 (166): 81-95 (Persian).

*** Corresponding Author: Hossein Keshavarz Afshar -** Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran (E-mail: keshavarz1979@ut.ac.ir)

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

پژوهشی

مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران
دوره بیست و هشتم شماره ۱۶۶ آبان سال ۱۳۹۷ (۹۵-۸۱)

طراحی و آزمون مدل کیفیت روابط خانوادگی و اضطراب اجتماعی با نقش واسطه‌ای انسجام خانواده

حسین کشاورز افشار[۱]
راضیه صفاری فرد[۲]
مهرسا حسینی[۳]
زهرا هدهدی[۴]

چکیده

سابقه و هدف: با توجه به اهمیت روابط خانوادگی در رفتار فرزندان، پژوهش حاضر با هدف طراحی و آزمون مدل کیفیت روابط خانوادگی (تعارض والدین،روابط خواهر برادری و سبک های فرزندپروری) و اثر بخشی آن بر اضطراب اجتماعی با نقش واسطه ای انسجام خانواده انجام شد.

مواد و روش‌ها: جامعه این تحقیق شامل کلیه دانش آموزان دبیرستان دخترانه شهر کرج بود که از این بین تعداد ۲۵۰ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان مقیاس اضطراب اجتماعی نوجوانان (SASA)،پرسشنامه انسجام خانواده (FCS)، مقیاس تاکتیک‌های تعارض (CTS)، شاخص رابطه با برادر و رابطه با خواهر (IBR, ISR) و پرسشنامه شیوه فرزند پروری بامریند (BPSI) را تکمیل نمودند. برای تحلیل داده‌ها از شاخص‌ها و روش‌های آماری شامل فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون و برای بررسی نقش واسطه‌ای از تحلیل مسیر استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که از میان مؤلفه‌های کیفیت روابط خانوادگی، بین تعارض والدین و سبک فرزندپروری مستبد با اضطراب اجتماعی همبستگی مثبت معنادار ($p <$ ۰/۰۵). و بین کیفیت روابط خواهر و برادر با اضطراب اجتماعی همبستگی منفی معنادار وجود دارد ($p <$ ۰/۰۵). در این پژوهش، نقش واسطه‌ای انسجام خانواده فقط در رابطه بین کیفیت روابط خواهر و برادر با اضطراب اجتماعی تأیید گردید. در مجموع، ۶۰ درصد از واریانس اضطراب اجتماعی از طریق متغیرهای مدل پیشنهادی تبیین شد.

استنتاج: می‌توان نتیجه گرفت که کیفیت روابط خانوادگی (تعارض والدین، کیفیت روابط خواهر و برادر و سبک فرزندپروری مستبد) و انسجام خانواده می‌توانند در تبیین نظری و درمان‌های روانشناختی برای افراد مبتلا به اضطراب اجتماعی مورد توجه قرار گیرند.

واژه های کلیدی: تعارض والدین،کیفیت، روابط خواهر و برادر، سبک های فرزند پروری، انسجام والدین، اضطراب اجتماعی

مقدمه

اختلال اضطراب اجتماعی با ترس یا اضطراب محسوس در مورد یک یا چند موقعیت اجتماعی خاص مشخص می‌شود. در این موقعیت‌ها، فرد می‌ترسد که مورد بررسی دقیق و ارزیابی بالقوه منفی دیگران قرار

مولف مسئول: حسین کشاورز افشار – تهران: دانشگاه تهران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی E-mail: keshavarz1979@ut.ac.ir
۱. استادیار، گروه روانشناسی تربیتی و مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. دانشجوی دکتری روانشناسی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۳. کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده روانشناسی، دانشگاه آزاد قزوین، قزوین، ایران
۴. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
تاریخ دریافت : ۱۳۹۶/۸/۲۹ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات :۱۳۹۶/۸/۲۹ تاریخ تصویب : ۱۳۹۶/۱۲/۲۲

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

گرفته و یا به شکلی خجالت‌آور یا تحقیرآمیز رفتار کند. اختلال اضطراب اجتماعی اختلالی بسیار شایع است که در حدود ۹ درصد از کودکان و نوجوانان در طول زندگیشان به آن دچار می‌شوند(۲،۱). به طور کلی می‌توان جنبه‌های تحریف شده در عملکرد شناختی افراد مضطرب اجتماعی را به دو بخش تقسیم کرد: الف) محتوای شناختی و افکار ناکارآمد شامل فراوانی شناخت‌های منفی و مثبت، تعادل افکار، خطاهای شناختی و خودارزیابی منفی و کمال‌گرایی؛ ب) خطاهای قضاوت و تفسیر شامل سوگیری توجه، سوگیری تفسیر، سوگیری در موقعیت‌های اجتماعی مبهم و سوگیری مقابله ای(۳). صرف نظر از نوع ارزیابی، تجربه اضطراب اجتماعی ممکن است تأثیر منفی روی روابط بین‌فردی داشته باشد(۴). طی چند دهه گذشته، چند الگوی نظری برای تبیین مکانیزم‌های زیربنایی اختلال اضطراب اجتماعی ارائه گردیده است که برخی از آن‌ها بر کیفیت روابط خانواده تأکید دارند(۶،۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که از عوامل خطر اثبات شده برای شروع اضطراب اجتماعی کودکان، آسیب‌شناسی روانی والدین و محیط خانوادگی نامطلوب است(۷). عده‌ای بر این باورند که بعضی از رفتارهای نابهنجار کودکان، در حقیقت پاسخ به شرایط استرس‌زای محیط است. در واقع، خانواده نخستین و بادوام‌ترین عاملی است که اگر نه در تمام جوامع، در بسیاری از آن‌ها به عنوان سازنده و زیربنای شخصیت و رفتارهای بعدی کودک شناخته شده و بنا بر عقیده تعداد زیادی از روانشناسان و جامعه شناسان، باید ریشه بسیاری از انحرافات شخصیت و بیماری‌های روانی را در پرورش اولیه خانواده جست‌وجو کرد(۸). خانواده به واسطه دامنه تعاملات و کنش‌های گسترده، به شدت عملکردهای روانشناختی فرد را از خود متأثر می‌سازد. ساختار خانواده، میزان امکانات موجود در خانواده، نوع کنش‌های بین‌فردی، میزان تعارضات بین اعضای خانواده (به‌ویژه تعارضات زناشویی) و سبک والدگری از جمله میدان‌های تأثیرگذار بر سلامت اعضای خانواده و به‌ویژه فرزندان می‌باشد(۱۱-۹). یکی از مهارت‌های فرزندان در نظام خانواده این است که می‌دانند چه کنشی داشته باشند تا مورد پسند خواهر و برادر خود قرار گیرند. بسیاری از روانشناسان معتقدند که رشد ناکافی این مهارت‌ها نقش به سزایی در ناکامی و شکست‌های آتی فرزندان دارد(۱۲). کودکانی که توانایی‌های ضروری برای کارکردهای بین‌فردی مؤثر را یاد نگرفته اند، پرخاشگر، تندخو، مضطرب و منزوی هستند، توان همکاری مؤثر با دیگران را ندارند و به شدت در معرض خطرات جسمی و روحی می‌باشند(۱۳). کیفیت روابط این کودکان احتمالاً عامل مهمی در به وجود آمدن اضطراب اجتماعی در آن ها می‌باشد(۱۴). به این دلیل که روابط میان‌فردی این افراد، به ویژه هنگام رویارویی با مشکلات ناسازگاری در روابط، بیش از معمول استرس‌زا می‌باشد و ممکن است به‌عنوان محرک تنش‌زای میان فردی عمل کند و احتمال اضطراب اجتماعی را در افراد افزایش دهد. متعاقباً اضطراب اجتماعی بالا می‌تواند احتمال ناسازگاری در روابط خانوادگی را افزایش دهد(۱۵، ۱۶). در این میان، کیفیت روابط خواهر و برادر[1] نقش عمده‌ای در شخصیت، رشد عاطفی و اجتماعی کودکان و نوجوانان بازی می‌کند(۱۲) و نیز برای بسیاری از افراد، روابط آن ها با خواهر و برادر، از جمله مهم‌ترین روابط میان فردی در تمام طول زندگیشان خواهد بود(۱۶).از دیگر عواملی که به آسیب‌های رفتاری و روانی کودکان و نوجوانان می‌انجامد می‌توان به تعارض والدین[2] اشاره کرد(۲۰). تعارض بین والدین به عنوان عدم توافق والدین تعریف شده است و از ناسازگاری و اختلافات معمول ناشی می‌شود(۱۷). رویدادهای استرس‌زا همچون تعارض در خانوده، نقش مهمی در رشد افسردگی، اضطراب و مشکلات رفتاری در کودکان و نوجوانان دارند(۱۸). برخی نیز بر این باورند که اثرات زیان‌آوری که اختلافات و تعارضات

1. Sibling relationship
2. nterparental conflict

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

بین والدین بر خانواده و اعضای آن می گذارد، از موضوعات مهم جامعه‌شناسی خانواده به شمار می‌آید(۱۹). از هم گسیختگی والدین دارای دامنه تأثیر وسیعی از نتایج منفی بر فرزندان بوده و منجر به بروز اضطراب اجتماعی در آن‌ها می‌شود. بر هم خوردن روابط عاطفی و احساس ناامنی منتج از تعارضات بین والدین می‌تواند امنیت شخصی فرزندان و هم‌چنین روابط آن‌ها با والدینشان را به خطر اندازد؛ لذا، تعارضات بین والدین می‌توانند برای فرزندان بسیار آزاردهنده باشند(۲۰). کودکان تعارضات بین والدین خود را درونی کرده و این کار با اضطراب اجتماعی کودک و نوجوان ارتباط دارد(۲۱). در این رابطه عبدالله‌زاده و سامانی (۲۰۱۰) در پژوهشی نشان دادند که بین تعارضات والدین و اضطراب اجتماعی فرزندان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد، بدین معنی که تعارض زیاد بین والدین و پیوندهای عاطفی کم پدر و مادر با فرزندان باعث افزایش اضطراب اجتماعی و فشار روانی در کودکان می‌شود(۲۳). در همین رابطه نشاط‌دوست (۱۳۸۶) در پژوهش خود نشان دادکه بین شدت اضطراب اجتماعی و عواملی مانند دعواهای بین والدین، رابطه والدین با فرزندانشان، اختلاف عقیده فرزندان با والدین و عدم احساس نزدیکی بین اعضای خانواده رابطه معنادار وجود دارد(۲۳). دیگر پژوهش‌ها یز نشان دادند که تعارض آشکار بین والدین با عملکرد تحصیلی، از طریق رابطه والد- فرزند و رفتار ضداجتماعی، تعارض نهان بین والدین با عملکرد تحصیلی از طریق رابطه والد-فرزند و گوشه‌گیری و افسردگی و رابطه والد-رزند با عملکرد تحصیلی و رفتار ضداجتماعی و افسردگی روابط معنی داری دارند(۲۴-۲۶) و بر خلاف آن‌ها، همبستگی خانوادگی بالا از احساس تنهایی، اضطراب و اجتناب اجتماعی جلوگیری کرده و منجر به عدم گرایش و وابستگی شدید به روابط با افراد خارج از خانواده می‌شود(۲۷). در این زمینه Siffert و chwartz (۲۰۱۱) نشان دادند که رفتارهای ناسازگارانه اجتماعی فرزندان در رابطه‌ی سبک‌های منفی فرزندپروری و تعارضات خانوادگی به عنوان میانجی عمل می‌کند و سبک‌های حل تعارض با والدین، ناسازگاری اجتماعی فرزندان را پیش‌بینی می‌کند(۲۸).

McLeod و همکاران (۲۰۰۷) در پژوهش خود سبک‌های والد گری منفی را علت هیجانات منفی و مشکلات هیجانی کودکان و نوجوانان دانستند(۴۳). به غیر از روابط با والدین، روابط ناسالم خواهر و برادری نیز با افزایش خطر افسردگی، اضطراب همراه است(۳۱). شواهدی وجود دارد که سطح بالایی از درگیری‌های خواهر و برادر با افزایش خطر ابتلا به عوارض بعد از درونی شدن همراه است(۳۲). در واقع مورد آزار و اذیت قرار گرفتن از طرف خواهر و برادرها دوران کودکی به طور مستقل با افزایش خطر اضطراب، اضطراب اجتماعی و رفتارهای خود آسیب در سنین بالاتر همراه است(۳۲). یکی دیگر از کنش‌های خانواده، انسجام (Cohesion) و یا همبستگی خانوادگی است که نشان‌دهنده روابط عاطفی میان والدین و فرزندان در مراحل مختلف رشدی است(۳۳). انسجام، توافق در اهداف، ارزش‌ها و نگرش‌ها بوده، در فرآیندی اجتماعی متولّد می‌شود و محصول کنش عقلانی و مختار آن هاست. از سوی دیگر، انسجام پدیده‌ای نیست که یک بار برای همیشه ایجاد شود، بلکه نیازمند بازسازی و بازتولید مستمراست(۳۴،۲۹). راساس فرضیات مختلف در مورد آن چه یک خانواده را مستحکم می‌کند، محققان فهرستی از ویژگی‌های ساختاری و رفتاری را درباره خانواده‌های موفق جمع‌آوری کرده‌اند. به غیر از تفاوت در نظم و انظباط و چشم انداز، به نظر می‌رسد توافقی در مورد ابعاد اساسی یک خانواده سالم وجود دارد(۳۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که انسجام خانوادگی با اضطراب اجتماعی همبستگی منفی معنادار دارد(۳۷،۳۳). از سوی دیگر، با افزایش کارکرد سالم خانواده و میزان صمیمیت و استقلال ادراک شده در خانواده اصلی، تعارضات زناشویی کاهش می‌یابد(۳۸، ۳۹). هم چنین، به تبع روابط والدین با یکدیگر، از نوع روابط فرزندان نیز تحت تأثیر قرار

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

خواهد گرفت. هر چقدر روابط زوجین با هم صمیمی و دوستانه باشد، در ایجاد فضای سالم خانوادگی مؤثر خواهد بود(۴۰). در نتیجه، بالا بودن انسجام و همبستگی خانواده می‌تواند بر نحوه تعاملات خواهرها و برادرها با یکدیگر اثرگذار باشد. با توجه به ادبیات پژوهش می‌توان گفت تعارض والدین، کیفیت روابط خواهر و برادر و سبک‌های فرزند پروری می‌توانند پیش‌بینی کننده اضطراب اجتماعی در نوجوانان باشند. با این حال، از پیشینه پژوهش چنین بر می‌آید که مطالعه‌ای به طور جامع به بررسی این متغیرها به صورت یکجا نپرداخته است و در این زمینه خلاء پژوهشی مشاهده می‌شود. با توجه به ملاحظات نظری، این پژوهش با هدف تعیین ارتباط کیفیت روابط خانوادگی شامل مؤلفه‌های تعارض والدین، کیفیت روابط خواهر و برادر و سبک‌های فرزند پروری (متغیرهای پیش‌بین) با اضطراب اجتماعی (متغیر ملاک) و نیز نقش واسطه ای انسجام خانواده در رابطه بین کیفیت روابط خانوادگی و اضطراب اجتماعی طراحی و اجرا شد.

مواد و روش ها

روش این پژوهش تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری دراین پژوهش دانش‌آموزان کلیه دبیرستان‌های دخترانه شهرکرج بود. از این میان، طبق جدول مورگان، ۲۵۰ نفر از دانش‌آموزانی که در سال تحصیلی ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۵ در تمامی رشته‌های تحصیلی و پایه‌های اول، دوم، سوم و پیش‌دانشگاهی مشغول به تحصیل بودند، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. تعداد کل آزمودنی‌ها ۲۸۰ نفر بود که ۳۰ نفر از آن‌ها به علت ناقص بودن پرسشنامه‌هایشان و تک‌فرزندی، از این پژوهش حذف گردیدند. در این پژوهش به دلیل آن که تعداد دبیرستان‌های دخترانه شهرکرج زیاد و نمونه‌گیری از همه آن‌ها دشوار و زمان‌بر بود، برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله ای استفاده شد. مراحل نمونه‌گیری به این صورت بود که ابتدا از بین کلیه دبیرستان‌های دخترانه شهر کرج، ۴ دبیرستان به طور تصادفی ساده انتخاب شد؛ سپس، از بین این دبیرستان‌ها با توجه به تعداد کلاس‌ها و دانش‌آموزان، ۱۹ کلاس و از هر کلاس به‌طور کاملاً تصادفی، ۱۵ نفر انتخاب شدند. لاک‌های ورود به پژوهش شامل موافقت آگاهانه جهت شرکت در مطالعه، داشتن سن ۱۵ تا ۱۸ سال و داشتن جنسیت یکسان (دختر)، و معیارهای خروج یا حذف شامل تک‌فرزند بودن، از دست دادن یکی از والدین، طلاق و اعتیاد والدین و مخدوش بودن پرسشنامه‌ها بود. ملاحظات اخلاقی که در این پژوهش در نظر گرفته شد عبارت بود از این که به آن‌ها اطمینان خاطر داده شد که اطلاعات شخصی آنان محرمانه حفظ خواهد شد و شرکت در این تحقیق هیچ ضرری برای آزمودنی در پی ندارد.

ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش به شرح زیر می‌باشند:

مقیاس اضطراب اجتماعی برای نوجوانان[1] (SASA؛(۴۱): شامل ۲۸ گویه است که نگرانی‌ها، ترس‌ها و رفتارهای اجتنابی نوجوانان را در موقعیت‌های اجتماعی مختلف، مانند تعامل با دوستان و تعامل در مدرسه اندازه‌گیری می‌کند. سؤال‌ها که در یک مقیاس ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شوند، در دو زیرمقیاس بیم و ترس از ارزشیابی منفی[2] (بعد شناختی) ۱۵ گویه و تنش و بازداری در برخورد اجتماعی[3] (بعد رفتاری) ۱۳ گویه قرار دارند. در پژوهش گرانوند، شاکری، خدایی طولابی (۱۳۹۰)، ضرایب آلفا برای زیرمقیاس های بیم و ترس از ارزیابی منفی و تنش و بازداری در برخورد اجتماعی و نمره کلی اضطراب اجتماعی به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۶۸ و ۰/۸۳ به دست آمد(۴۲).

مقیاس تاکتیک‌های تعارض[4] (CTS) : این مقیاس در سال ۱۹۷۹ توسط اشتراوس برای ارزیابی خشونت

1. Social Anxiety Scale for Adolescents
2. Apprehension and fear of negative evaluation
3. Tension and inlibition in social contact
4. Conflict Tactic Scale

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

کلامی، روانی و جسمانی (فیزیکی) تهیه شده است. اشتراوس پایایی و روایی مقیاس را روی ۲۱۴۳ نفر از زوج‌های آمریکایی ارزیابی نموده و با ضریب آلفای کرونباخ پایایی حداقل ۰/۷۸ را برای مقیاس خشونت به دست آورد (۴۳). مقیاس تاکتیک‌های تعارض یک ابزار ۱۵ سؤالی است که برای سنجش سه تاکتیک حل تعارض (استدلال، پرخاشگری کلامی و خشونت) بین اعضای خانواده تدوین شده است. نمرات زیرمقیاس «استدلال» در هر یک از مقیاس‌های تاکتیک‌های تعارض از پرسش‌های A تا E، نمرات «پرخاشگری کلامی» با جمع پرسش‌های F تا J و «پرخاشگری فیزیکی» با جمع پرسش‌های K تا O به دست می‌آید. بنابر اطلاعات موجود، شش کار تحقیقاتی، همسانی درونی زیرمقیاس‌های استدلال، پرخاشگری کلامی و پرخاشگری فیزیکی را تأیید می‌کنند. روایی این پرسشنامه بارها مورد تأیید قرار گرفته است. دامنه ۱۲ ضریب آلفا برای زیرمقیاس استدلال از۰/۴۲ تا ۰/۷۶ است. برای زیرمقیاس پرخاشگری کلامی ۱۶ ضریب آلفا موجود است که دامنه آن‌ها از ۰/۶۲ تا ۰/۸۸ است. برای زیرمقیاس پرخاشگری فیزیکی ۱۷ ضریب آلفا موجود است که دامنه آن‌ها از ۰/۴۲ تا ۰/۹۶ است(۴۳).

شاخص رابطه با برادر و رابطه با خواهر[1] (IBR, ISR): شاخص رابطه با برادر و رابطه با خواهر دو ابزار ۲۵ سؤالی است که برای اندازه‌گیری میزان یا شدت مشکلات فرد در رابطه او با برادران و خواهران تدوین شده است(۴۴). ابزارها یکسان‌اند به جز این که بسته به شخص مورد نظر فرد، از کلمه خواهر یا برادر استفاده می‌کند. این ابزار به ویژه برای کودکان سن ۱۲ سال به بالا طراحی شده است. نمره‌گذاری آن بر اساس مقیاس لیکرت و به صورت ۷ گزینه‌ای در نظر گرفته شده است. اولین برش نمره ۳۰ (مثبت و منفی ۵) است که نمرات کم‌تر از آن نشانه عدم مشکل بالینی جدی در این زمینه است. دومین نمره برش ۷۰ است. نمرات بالاتر از این نقطه تقریباً همیشه دلالت بر این دارند که فرد در این رابطه استرس شدیدی احساس می‌کند و احتمال بارزی وجود دارد که برای حل مشکل فی‌مابین، نوعی خشونت در این رابطه استفاده شده است. برای ارزیابی اعتبار آزمون شاخص‌های ارتباط با برادر و خواهر با آلفای ۰/۹۰ از همسانی فوق‌العاده‌ای برخوردار است. شاخص‌های رابطه با برادر و خواهر با ضریب روایی ۰/۶۰ یا بیش‌تر، از روایی محتوایی، عاملی و سازه‌ای برخوردار می‌باشد(۵۹).

پرسشنامه انسجام خانواده[2] (FCS): این مقیاس را بر پایه بررسی متون موجود در زمینه همبستگی و با الهام از الگوی ترکیبی السون (۱۹۹۹) ساخته شده است (۳۱). این مقیاس دارای ۲۸ پرسش است. آن‌ها در بررسی این مقیاس بر پایه ۸ عامل (همبستگی با پدر و مادر، مدت تعامل، مکان، تصمیم‌گیری، ارتباط عاطفی، روابط زناشویی و رابطه والدین با فرزندان) کفایت این مقیاس را برای ارزیابی انسجام خانواده تأیید نمودند. ضریب پایایی مقیاس به روش بازآزمایی ۰/۹۰ و به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۹ گزارش شده است. در پژوهش حاضر ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ به‌دست‌آمد(۳۰).

پرسشنامه سبک فرزند پروری[3] (BPSI): این ابزار اقتباسی است از نظریه اقتدار والدین که براساس نظریه «بامریند» از سه الگوی آزادگذاری، استبدادی و اقتدار منطقی والدین جهت بررسی الگوهای نفوذ و شیوه های فرزند پروری ساخته شده است. فرم اولیه این پرسشنامه دارای ۳۰ ماده است که توسط دیانا بامریند (۱۹۷۳) طراحی و ساخته شده است(۴۶). ۱۰ ماده آن به شیوه آزادگذاری مطلق، ۱۰ ماده به شیوه استبدادی و ۱۰ ماده دیگر به شیوه اقتدار منطقی والدین در امر پرورش فرزند مربوط می شود(۴۷). میزان پایایی این پرسشنامه را بوری در سال ۱۹۹۱ به روش بازآزمایی انجام داد که ۸۱/۰ برای آزادگذاری، ۸۵/۰ برای استبدادی و ۹۲/۰ برای اقتدار منطقی پدران را گزارش کرد(۴۸). هم چنین وی

1. Index of brother and sister Relation

2. Family Cohesion Scale
3. Baumrind parental scale Index

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

در مورد اعتبار پرسشنامه گزارش کرده است که مستبد بودن پدر رابطه معکوس با آزادگذاری (۰/۵۰) و اقتدار منطقی (۰/۵۲) او دارد. این پرسشنامه توسط اسفندیاری (۱۳۷۴) مورد استفاده قرار گرفته است. اسفندیاری پایایی بازآزمایی این پرسشنامه را برای آزادگذاری ۶۹/۰، برای استبداد ۷۷/۰، و اقتدار منطقی ۷۳/۰ گزارش کرده است(۴۹). جهت تحلیل داده‌ها از شاخص‌ها و روش‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، محاسبه شاخص‌های گرایش مرکزی، پراکندگی داده‌ها و ضریب همبستگی پیرسون و برای بررسی نقش واسطه‌ای متغیرها از تحلیل مسیر استفاده گردید. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و Amos تجزیه و تحلیل شدند.

یافته ها

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانش‌آموزان آزمودنی بدین صورت بود که بیش‌تر دانش‌آموزان مورد مطالعه در پایه سوم (۵۵/۲ درصد) و بعد از آن به ترتیب در پایه دوم (۱۹/۲ درصد) و پیش دانشگاهی (۱۷/۶ درصد) مشغول به تحصیل بودند. دانش‌آموزان سال اول دبیرستان کم‌ترین مشارکت (۸ درصد) را در مطالعه حاضر داشتند. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌های مورد مطالعه بر پایه تحصیلات پدران این گونه بود که بیش‌تر پدران دانش آموزان مورد مطالعه، دارای تحصیلات در مقطع کاردانی (۳۸/۴ درصد) بودند. درصدهای بعدی به ترتیب تحصیلات در مقاطع کارشناسی، زیر دیپلم، دیپلم و کارشناسی ارشد دارای بودند. توزیع فراوانی و درصد آزمودنی‌های مورد مطالعه بر پایه تحصیلات مادران نیز نشان داد که درصد بالاتری از مادران دانش‌آموزان مورد مطالعه، دارای تحصیلات در مقطع کارشناسی (۳۳/۶ درصد) بودند. بعد از آن تحصیلات درمقاطع دیپلم، کاردانی، کارشناسی ارشد و زیردیپلم به ترتیب در رده‌های بعدی قرار داشتند. فاصله‌ی اطمینان، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش حاضر در جدول شماره ۱ توصیف شده‌اند.

جدول شماره ۱: میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش حاضر

متغیر	فاصله اطمینان	میانگین	انحراف معیار
اضطراب اجتماعی	۱۴۰-۴۸	۷۹/۲۶	۱۵/۱۳
تعارض والدین	۷۹-۲	۴۱/۲۰	۲۲/۹۳
کیفیت رابطه برادر-خواهری	۶۲-۱۲	۴۳/۷۶	۸/۸۵
انسجام خانواده	۱۲۶-۲۴	۸۳/۵۴	۵/۱۷
سبک فرزند پروری سهل گیر	۴۱-۵	۳۰/۱۴	۵/۱۷
سبک فرزند پروری مستبد	۴۲-۱۶	۲۹/۵۲	۴/۹۵
سبک فرزند پروری مقتدر	۴۸-۱۵	۳۵/۴۶	۷/۰۷

فاصله اطمینان، میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

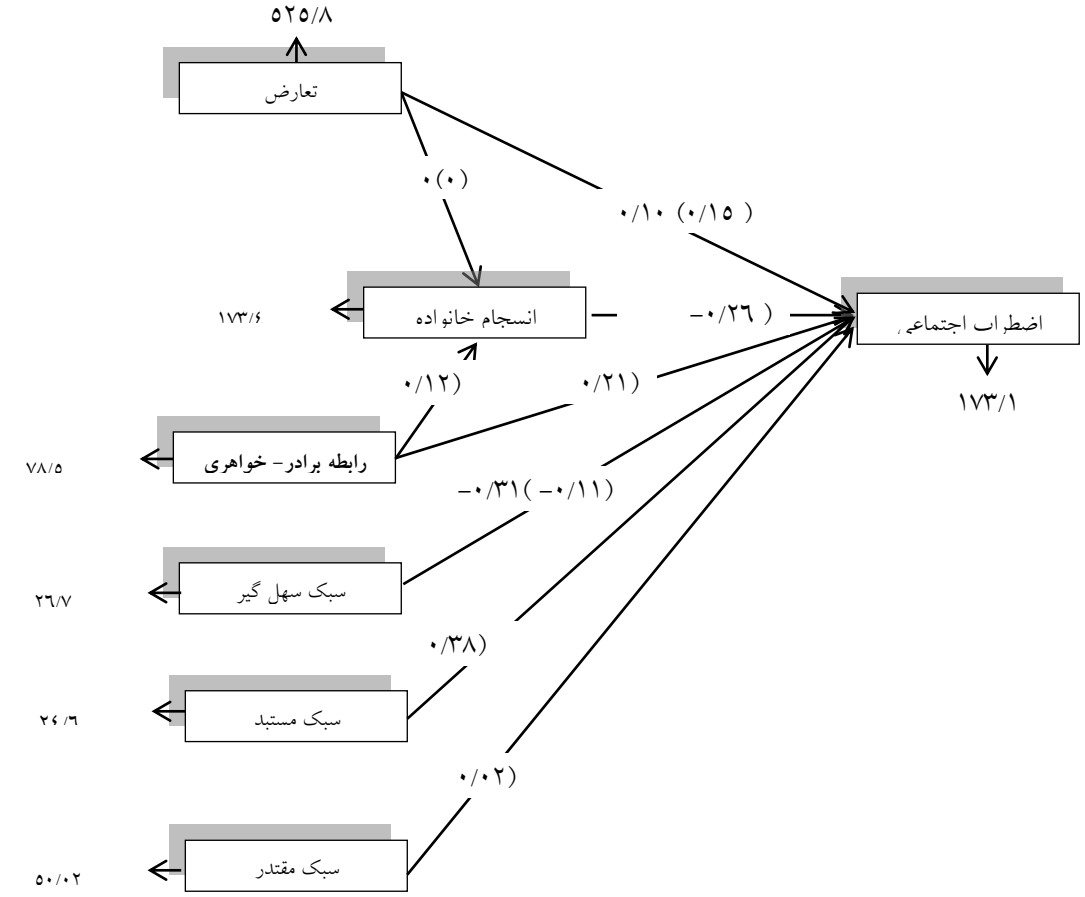
جدول شماره ۲، نتایج ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بر این اساس، سبک فرزند پروری مستبد، بیش‌ترین همبستگی با اضطراب اجتماعی و در رده‌های بعدی انسجام خانواده و تعارض والدین با اضطراب اجتماعی کودکان همبستگی دارند. بین تعارض والدین و سبک فرزندپروری مستبد با اضطراب اجتماعی همبستگی مثبت معنادار وجود دارد ($p<۰/۰۵$). هم‌چنین بین کیفیت روابط خواهر و برادر و انسجام خانواده با اضطراب اجتماعی همبستگی منفی معنادار وجود دارد ($p<۰/۰۵$). نتایج نشان می‌دهند که بین سبک فرزندپروری سهل‌گیر و مقتدر والدین با اضطراب اجتماعی فرزندان رابطه معناداری وجود ندارد. قبل از تحلیل فرضیه های پژوهش و به منظور اطلاع از چگونگی حضور هر یک از متغیرهای معرفی شده در الگوی کلی، به عنوان نخستین گام، الگوی پیشنهادی ارائه می‌گردد (نمودار شماره ۱). سپس ضرایب مستقیم، غیر مستقیم و کل بین متغیرهای درونی و بیرونی به صورت برآورد پارامتر، پارامتر استاندارد شده و t گزارش می‌شود.

جدول شماره ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای درونی و بیرونی پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. تعارض والدین	۱						
۲.کیفیت رابطه برادر- خواهری	۰/۱۶۲*	۱					
۳.انسجام خانواده	۰/۰۱۷	۰/۱۲۳	۱				
۴.سبک فرزند پروری سهل گیر	-۰/۲۲**	۰/۰۴۸	۰/۰۸۶	۱			
۵.سبک فرزند پروری مستبد	-۰/۱۵**	۰/۱۵*	۰/۱۰	۰/۴۵**	۱		
۶.سبک فرزند پروری مقتدر	-۰/۱۹**	-۰/۰۱۹	-۰/۰۰۹	-۰/۳۶**	-۰/۲۷**	۱	
۷اضطراب اجتماعی	۰/۱۴*	-۰/۲۵**	-۰/۲۱**	۰/۰۱۴	۰/۳۱**	-۰/۰۷۷	۱

$p<۰/۰۵$* $p<۰/۰۱$**

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

نمودار شماره ۱: الگوی پیشنهادی ارتباط کیفیت روابط خانوادگی با اضطراب اجتماعی دختران نوجوان

جدول شماره **۳**، میزان اثرات مستقیم، غیر مستقیم و کل استاندارد شده و نیز ارزش کمیت t را نشان می‌دهد. بر اساس ارزش t نشان داده شده برای هر مسیر، می‌توان مشاهده کرد که مسیرهای فرض شده‌ی اثر مستقیم تعارض، کیفیت روابط خواهر برادری، انسجام خانواده و سبک فرزندپروری مستبد بر اضطراب اجتماعی کودکان معنی دار است و برای سایر مسیرهای مستقیم معنی‌دار نیست. همان‌گونه که درجدول شماره**۳** مشاهده می‌شود، بیش‌ترین اثر مستقیم را متغیر سبک فرزندپروری مستبد بر اضطراب اجتماعی دارد. مسیرهای غیر مستقیم تعارض و کیفیت روابط خواهر برادری بر اضطراب اجتماعی نیز بررسی شدند که البته معنی دار نبودند. هم‌چنین مسیرهای مستقیم تعارض و کیفیت روابط خواهر و برادری به سمت انسجام خانوادگی بررسی شدند که اثر آن ها بسیار کم و غیر معنی دار بوده است. مجموع اثرات مستقیم و غیر مستقیم هر متغیر بر متغیر وابسته اثرات کل و R^2 آن را تشکیل می‌دهد.

جدول شماره ۳. ضرایب مستقیم، غیرمستقیم و کل استاندارد شده مدل مفهومی

جهت مسیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	کل R^2	پارامتر استاندارد شده	T مسیرهای مستقیم
به روی اضطراب اجتماعی					
تعارض والدین	۰/۱۰	۰/۰۱	۰/۱۰	۰/۱۵	۲/۴۵**
انسجام خانواده	-۰/۳۰	-	-۰/۳۰	-۰/۲۶	-۴/۷۲**
کیفیت روابط خواهر و برادر	-۰/۳۶	۰/۱۹	-۰/۳۱	-۰/۲۱	-۳/۶۶**
سبک فرزند پروری سهل گیر	-۰/۳۱	-	-۰/۳۱	-۰/۱۱	-۱/۵۹
سبک فرزند پروری مستبد	۱/۱۶	-	۱/۱۶	۰/۳۸	۵/۹۲**
سبک فرزند پروری مقتدر	۰/۰۳	-	۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۲۶
به روی انسجام خانواده					
تعارض والدین	۰/۰۰۱	-	-	۰/۰۰۱	۰/۰۴
کیفیت روابط خواهر و برادر	-۰/۱۹	-	-	۰/۱۲	-۱/۹۲

p<۰/۰۱** p<۰/۰۵*

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

نمودار شماره ۲، الگوی نهایی ارتباط کیفیت روابط خانوادگی با اضطراب اجتماعی دختران نوجوان را پس از حذف متغیرهای بی‌معنی را نشان می‌دهد.

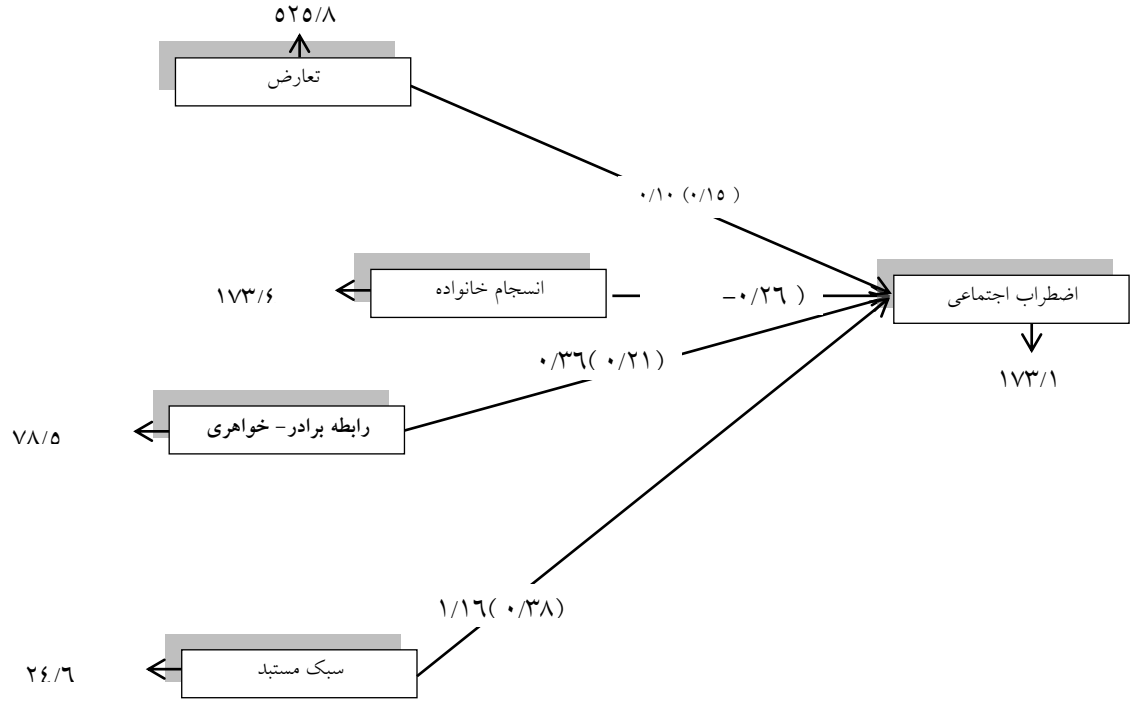
در نمودار متغیرهایی که رابطه‌ی معنی‌داری در تحلیل مسیر نداشتند حذف شده و فقط متغیرهای دارای روابط معنادار، یعنی تعارض والدین، انسجام خانوادگی، کیفیت روابط خواهر برادری و سبک فرزندپروری مستبدانه، همراه با اثرات مستقیم آن‌ها بر اضطراب اجتماعی آورده شده و مدل نهایی را ساخته‌اند. در این نمودار، اعداد بالای هر متغیر نشان دهنده‌ی خطای برآورد شده هرکدام ازمتغیرها درتحلیل مسیر و اعداد روی فلش‌های منتهی به متغیر اضطراب اجتماعی نشان دهنده‌ی اثر مستقیم هر متغیر بر اضطراب اجتماعی می‌باشد.

در جدول شماره ۴، شاخص‌های نیکویی برازش برای مدل پژوهش حاضر گزارش شده‌اند. همان طور که مشاهده می‌شود مقادیر شاخص‌های مربوط به نیکویی برازش مدل، برازش کامل مدل پژوهش حاضر را مشخص می‌کنند. به عبارت دیگر، الگوی مذکور با پذیرش احتمال خطای ۰/۰۵ قابل تعمیم به جامعه پژوهش می‌باشد.

جدول شماره ۴. شاخص های مربوط به نیکویی برازش مدل در پژوهش حاضر

شاخص	معیار تفسیر و مقادیر مورد پذیرش	مقدار شاخص در الگوی پژوهش حاضر
نسبت مجذور کای به درجه آزادی($\chi 2/df$)	کم تر از ۵	۰/۹۵
ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA)	مقادیر ۰/۰۶ یا کم تر	۰/۰۰۰
شاخص نیکوئی برازش (GFI)	>۰/۹۵	۱
شاخص تعدیل شده نیکوئی برازش (AGFI)	>۰/۹۵	۱
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	>۰/۹۵	۰/۹۹
شاخص برازش هنجار نشده (NNFI)	>۰/۹۵	۱
شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	>۰/۹۵	۱
شاخص برازش فزاینده (IFI)	>۰/۹۵	۱

RMSEA : Root Mean Square Error of Approximation
GFI : Goodness of Fit Index
AGFI : Adjusted Goodness of Fit Index
NFI : Normed Fit Index
NNFI : on-Normed Fit Index
CFI : Comparative Fit Index
IFI : Incremental Fit Index

نمودار شماره ۲: الگوی نهایی ارتباط کیفیت روابط خانوادگی با اضطراب اجتماعی دختران نوجوان

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

هر چقدر نسبت مجذور کای به درجه آزادی (X^2/df) کم تر از ۵، ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب (RMSEA[1]) ۰/۰۶ یا کم‌تر، شاخص نیکویی برازش (GFI[2])، شاخص تعدیل‌شده نیکوئی برازش (AGFI[3])، شاخص برازش هنجار شده (NFI[4])، شاخص برازش هنجار نشده (NNFI[5])، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI[6]) وشاخص برازش فزاینده (IFI[7]) به ۱ نزدیک‌تر باشند، مدل برازش بهتری خواهد داشت. به عبارت دیگر الگوی مذکور با پذیرش احتمال خطای ۰/۰۵ قابل تعمیم به جامعه تحقیق می‌باشد. ذکر این نکته لازم است که هر یک از این شاخص‌ها را به تنهایی نمی‌توان به عنوان دلیلی بر برازندگی دانست یا بر عکس، بلکه این شاخص‌ها را باید در کنار یکدیگر تفسیر نمود(۵۷).

بحث

هدف از پژوهش حاضر، بررسی میزان اضطراب اجتماعی (متغیر ملاک) نوجوانان از طریق متغیرهای شیوه فرزندپروری،کیفیت روابط خواهر و برادر، تعارض و انسجام خانواده (متغیرهای پیش‌بین) و نیز بررسی نقش واسطه‌ای انسجام خانواده در این رابطه می‌باشد. نتایج به دست آمده نشان دادند که متغیر تعارض والدین اثر مستقیم معنادار بر روی اضطراب اجتماعی دارد، اما اثر غیرمستقیم تعارض والدین بر اضطراب اجتماعی با واسطه‌گری انسجام خانواده در این پژوهش تأیید نشد. از سوی دیگر، اثرات مستقیم و غیرمستقیم کیفیت روابط خواهر و برادر بر اضطراب اجتماعی معنادار بود. بنابراین، می توان گفت بهبود کیفیت رابطه خواهران و برادران از طریق بالا بردن انسجام و همبستگی خانواده، اضطراب اجتماعی فرزندان را کاهش می‌دهد. یافته‌های این پژوهش برحسب این احتمالات تبیین می‌شود که کیفیت رابطه بین خواهرها و برادرها نقش عمده‌ای در شخصیت، رشد عاطفی و اجتماعی کودکان و نوجوانان بازی می‌کند(۱۲). مطالعات انجام شده درباره کیفیت روابط خواهر و برادر نشان می‌دهند که اغلب این رابطه‌ها دو بعد دارند، مانند گرما، صمیمیت و پشتیبانی از یکدیگر، و درگیری و نزاع(۱۴). Pike (۲۰۱۷) نیز معتقدند که چهار تبیین که درگیری‌های خواهرها و برادرها را با مشکلات نوجوانان مرتبط می‌کنند عبارتند از: اول، درگیری خواهر و برادر ممکن است به طور مستقیم به افسردگی یا اضطراب منجر شود؛ دوم، کودکان ممکن است تعارض موجود در روابط خواهر و برادر را در تعامل با دیگران (مثلاً همسالان) نیز تجربه کنند؛ این امر به نوبه خود احتمالاً در بروز مشکلاتی از قبیل بزهکاری نقش دارد؛ سوم، کودکانی که تعارض در روابط خواهر و برادر را تجربه می‌کنند، در تنظیم احساسات خود و حل تعارض دچار مشکل خواهند شد؛ چهارم، با فرض وجود درگیری در رابطه دوطرفه بین خواهرها و برادرها، مشکلاتی در مهارت‌های اجتماعی و عاطفی فرزندان به وجود خواهد آمد(۱۷). مطابق با یافته‌های این پژوهش، هرچه کیفیت روابط خواهر و برادر بالاتر باشد، اضطراب اجتماعی کم تر خواهد بود. این یافته همسو با نتایج پژوهش Johnson و همکاران (۲۰۰۱) است که نشان می دهد در میان دانشجویان،کسانی که روابط بین خواهر و برادر را منفی گزارش کرده بودند، از حمایت اجتماعی کم‌تر و سطوح بالاتر اضطراب اجتماعی برخوردار بودند(۵۰).

مطالعه انجام شده نشان می‌دهدکه کیفیت روابط خواهر و برادر با اضطراب اجتماعی همبستگی منفی دارد؛ اما، پرسش اصلی این است که آیا کیفیت روابط خواهر و برادر با اضطراب اجتماعی فرزندان یک رابطه خطی ساده است یا سایر متغیرهای مربوط به تعاملات خانوادگی می‌توانند در این رابطه نقش میانجی ایفا نمایند؟ مرور ادبیات پژوهش حاکی از وجود ارتباط بین کیفیت روابط خواهر و برادر با انسجام خانوادگی است،

1. Root Mean Square Error of Approximation
2. Goodness of Fit Index
3. Adjusted Goodness of Fit Index
4. Normed Fit Index
5. on-Normed Fit Index
6. Comparative Fit Index
7. Incremental Fit Index

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

اگرچه پژوهشی که مستقیماً تأثیر کیفیت روابط خواهر و برادر بر انسجام خانواده را مورد ارزیابی قرار دهد، یافت نگردید. به همین دلیل و با توجه به ملاحظات نظری و ادبیات پژوهش، نقش واسطه‌ای انسجام خانواده در رابطه بین کیفیت روابط خواهر و برادر با اضطراب اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت و تأیید شد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که خانواده تأثیر بسیار زیادی بر کیفیت روابط صمیمانه فرزندان با دیگران داشته و روابط میان اعضای خانواده، تجربه‌ای مهم برای یادگیری مهارت‌های اجتماعی و روابط بین‌فردی سالم به حساب می‌آید. لذا هرچه انسجام خانواده بیش‌تر باشد، اضطراب اجتماعی فرزندان کم تر خواهد بود. در میان تعاملات اعضای خانواده با یکدیگر، کیفیت نامناسب روابط خواهر و برادر از اهمیت زیادی برخوردار بوده و به عملکرد تحصیلی و مشکلات روانشناختی مانند افسردگی و سوءمصرف مواد منجر می‌شود(۳۲). هم‌چنین این نتایج با یافته‌های Buist و همکاران (۲۰۱۳) همسو می‌باشد، آن‌ها در تحقیقات خود نشان دادند در خانواده‌هایی با همبستگی بالا، اعضا حمایت بیش‌تری از یکدیگر دریافت می‌کنند، احساس نزدیکی و گرمی بیش‌تری نسبت به هم دارند، وقت بیش‌تری را برای با هم بودن و صمیمیت روانی- فیزیکی می‌گذارند و اضطراب اجتماعی کم‌تری را تجربه می‌نمایند(۳۰). هم‌چنین پژوهش Johnson و همکاران (۲۰۰۱) نشان داد که همبستگی خانواده با شاخص های عدم سازگاری (احساس تنهایی، اضطراب و اجتناب اجتماعی) در میان نوجوانان رابطه ی منفی دارد(۵۰). لذا همبستگی خانوادگی بالا از احساس تنهایی، اضطراب و اجتناب اجتماعی جلوگیری کرده و منجر به عدم گرایش و وابستگی شدید به روابط با افراد خارج از خانواده می‌شود. نتایج پژوهش سامانی و همکاران (۱۳۹۰) نیز نشان داد افرادی که همبستگی خانوادگی بیش‌تری داشتند، مشکلات عاطفی کم‌تری را نشان دادند و برعکس افرادی که همبستگی خانوادگی کم‌تری داشتند، مشکلات عاطفی بیش‌تری را نشان دادند(۲۲). همان‌طور که Kager و همکاران (۲۰۰۰) نشان دادند که خانواده‌هایی که در آن ها میزان همدلی کم است،کیفیت زندگی و بهزیستی ذهنی پایینی را تجربه کرده و در روابط بین‌فردی خود مشکلات بیش‌تری دارند(۴۰).

مطالعه حاضر در بسط پژوهش‌های قبلی(۳۴،۲۴،۲۳،۱۱) نشان داد که تعارض زناشویی به عنوان یک عامل استرس‌زا، می‌تواند پیش‌بینی‌کننده افزایش خطر ابتلا به اضطراب اجتماعی باشد. به طور کلی فرض بر این است که کیفیت روابط خانواده، اثرات مستقیمی بر ایجاد اختلالات عاطفی، رفتاری و اجتماعی فرزندان دارد. می‌دانیم آنچه زمینه‌ساز رفتار سازگارانه انسان در محیط زندگی خویش می‌باشد، کیفیت مطلوب و سالم عواملی است که ساخت شخصیت او را از سال‌های اولیه کودکی، در اولین محیط اجتماعی یعنی خانواده شکل داده است(۲۴). هنگامی که فضای خانواده در برگیرندهٔ محیط سالم، روابط گرم و تعامل صمیمانه میان فردی باشد، می تواند موجب رشد و پیشرفت اعضای خانواده شود. ارتباط زناشویی هسته مرکزی نظام خانواده و اختلال در آن به منزله تهدیدی جدی برای بقاء خانواده است(۱۱). بر اساس بسیاری از مطالعات، نوجوانانی که در معرض ناسازگاری زناشویی افراطی والدین قرار گرفته‌اند، مشکلات روانشناختی بیش‌تری را تجربه کرده‌اند. این نوجوانان معضلات ناشی از ناسازگاری والدین را درونی کرده و مستعد ابتلا به مشکلات سلامتی (از قبیل اضطراب و افسردگی) و هم چنین ناسازگاری در روابط اجتماعی (مانند پرخاشگری) می‌شوند(۲۳).

یافته‌های پژوهش نشان داد که از میان سبک‌های فرزند پروری، سبک فرزندپروری مستبد بیش‌ترین همبستگی را با اضطراب اجتماعی دارا می‌باشد. این یافته همسو با یافته‌های گرجی و همکاران (۱۳۹۴)، نشان‌دهنده مشکل‌زا بودن این سبک فرزند پروری بوده و اضطراب کودکان و نوجوانان در خانواده را زیاد می‌کند. نتایج پژوهش هم‌چنین نشان داد که سبک

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

فرزند پروری سهل‌گیر والدین با اضطراب اجتماعی فرزندان رابطه معنی‌داری ندارد(۳۴). همسو با این یافته، پژوهش McLeod و همکاران (۲۰۰۷) نشان داده است که اشکال خفیف سبک‌های والدگری منفی منجر به اختلال‌های هیجانی در نوجوانان، به ویژه اضطراب می‌شود(۲۹). اما در همه پژوهش‌ها چنین نتیجه‌ای به دست نیامده است. در پژوهش فرا تحلیل Easter و همکاران (۲۰۱۵)، شیوه‌های والدگری سهل‌گیر سبب توسعه اضطراب اجتماعی گردید. در این پژوهش نشان داده شد که مادرانی که سبک والدگری آن ها، طرد و بی‌توجهی را در بر می‌گرفت، با نشانه‌های اضطراب اجتماعی همبسته بود(۵۱). شاید دلیل این امر، نوع متفاوت سهل‌انگاری والدین در جامعه غربی با جامعه ما و تفاوت فرهنگی موجود باشد که سهل‌گیری در جامعه ایرانی را با اضطراب اجتماعی والدین ارتباط نداده است. علاوه بر سبک فرزندپروری سهل‌گیر، در این پژوهش رابطه معناداری بین سبک فرزندپروری مقتدر با اضطراب اجتماعی به دست نیامد. احتمالاً والدین دارای سبک فرزندپروری مقتدرانه فشار خاصی بر فرزندان خود وارد نمی‌کنند و در واقع سالم‌ترین نوع سبک‌های فرزندپروری می‌باشد، بنابراین انتظار معنی‌دار نشدن رابطه می‌رفت.

این پژوهش با محدودیت‌هایی نظیر وجود تفاوت‌های فردی (تفاوت در میزان انگیزه، درک مطالب، علاقه به موضوع و بهره هوشی)، توانایی‌های ذاتی و تفاوت‌های اجتماعی و فرهنگی آزمودنی‌ها روبه‌رو بود. پیشنهاد می‌شود به منظور ارزیابی تأثیر روابط خواهرها و برادرها بر روی اضطراب اجتماعی نوجوانان، شیوه‌های آموزشی و درمانی مانند آموزش رفتاری به فرزندان انجام شود. هم‌چنین برای تعمیم نتایج حاصل از این پژوهش، پژوهش‌هایی با نمونه‌های بالینی و با حجم بیش تر و در نظر گرفتن متغیرهایی مانند جنس، ترتیب تولد، تعداد فرزندان خانواده، سطح متفاوت اجتماعی ـ اقتصادی و میزان تحصیلات انجام گیرد. می‌توان دربرنامه‌های بهداشت روانی به عنوان یک راهبرد پیشگیرانه و ارتقابخش سلامت روانی، برای تمامی زنان و مردان و به ویژه کسانی که در آستانه ازدواج هستند، آموزش روابط والدین در نظر گرفت تا والدین آگاه بتوانند هم در ارتقای سلامت روانی فرزندان و هم در پیشگیری از اختلالات روانی و رفتاری موفق باشند. با توجه به این‌که مطالعات کمی درباره‌ی تأثیر روابط خواهر و برادر بر اضطراب اجتماعی و کیفیت روابط خواهر و برادر با واسطه‌گری انسجام خانواده بر میزان اضطراب اجتماعی صورت گرفته است، لازم است در این زمینه پژوهش‌های بیش‌تری انجام شود.

References

1. Belle D. Poverty and women's mental health. American psychologist. 1990;45(3):385-389.
2. Seyed Mohammadi Y. Abnormal Psychological clinical perspectives on psychological disorder (DSM5). Tehran: Ravan Publication; 2015. (Persian).
3. Klemanski DH, Curtiss J, McLaughlin KA, Nolen-Hoeksema S. Emotion Regulation and the Transdiagnostic Role of Repetitive Negative Thinking in Adolescents with Social Anxiety and Depression. Cognit Ther Res 2017; 41(2): 206-219.
4. Farahnaz R, Fatehizadeh M, Ahmadi AS. Classification and Identification of the Most Important Marriage Pathologies between Couples in Isfahan. Journal of Research in Behavioural Sciences 2009; 3(12): 69-100.
5. Leary MR, Kowalski RM. The self-presentation model of social phobia In: Social phobia: Diagnosis, assessment, and treatment. Heimberg RG, Liebowitz M R, Hope D A, Schneier FR. (Eds), New York, NY, US: Guilford Press. 1995: P: 94-112.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

6. Beck A, Emery G, Greenberg RL. Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective. New York: Basic Books; 1985.
7. Kozak MJ, Foa EB. Obsessions, overvalued ideas, and delusions in obsessive-compulsive disorder. Behav Res Ther 1994; 32(3): 343-353.
8. Chorpita BF, Brown TA, Barlow DH. Perceived Control as a Mediator of Family Environment in Etiological Models of Childhood Anxiety–Republished Article. Behav Ther 2016; 47(5): 622-632.
9. Masen PH, Kigan J. Child Development and Personality. New York City; Harper & Row; 1998.
10. Essau CA, Sasagawa S, Frick PJ. Callous-unemotional traits in a community sample of adolescents. Assessment 2006; 13(4): 454-469.
11. Abdollahzadeh N, Samani S. The family processes, family content and adolescence emotional problems. Procedia-Social and Behavioral Sciences 2010; 5: 733-737.
12. Schröder J, Schmiedeberg C. Effects of relationship duration, cohabitation, and marriage on the frequency of intercourse in couples: Findings from German panel data. Soc Sci Res 2015; 52: 72-82.
13. Kitzmann KM, Cohen R, Lockwood RL. Are only children missing out? Comparison of the peer-related social competence of only children and siblings. J Soc Pers Relat 2002; 19(3): 299-316.
14. Ward K, Alsop C, Caulton J, Rubin C, Adams J, Mughal Z. Low magnitude mechanical loading is osteogenic in children with disabling conditions. J Bone Miner Res 2004; 19(3): 360-369.
15. Whiteman SD, Jensen AC, McHale SM. Sibling Influences on Risky Behaviors from Adolescence to Young Adulthood: Vertical Socialization or Bidirectional Effects? New Dir Child Adolesc Dev 2017; 2017(156): 67-85.
16. Jolivette K, Wehby JH, Canale J, Massey NG. Effects of choice-making opportunities on the behavior of students with emotional and behavioral disorders. Behavioral Disorders 2001; 26(2): 131-145.
17. Pike OJ. Dynamical friction in a relativistic plasma. Particle Interactions in High-Temperature Plasmas. New York City; Springer; 2017.
18. Craine WK. Theories of Development: Concepts and Applications. New Jersey, Prentice-Hall; 2005.
19. Buehler C, Gerard JM. Marital conflict, ineffective parenting, and children's and adolescents' maladjustment. J Marriage Fam. 2002; 64(1): 78-92.
20. Grant KE, Compas BE, Stuhlmacher AF, Thurm AE, McMahon SD, Halpert JA. Stressors and child and adolescent psychopathology: moving from markers to mechanisms of risk. Psychol Bull 2003; 129(3): 447-466.
21. Shipman KL, Schneider R, Fitzgerald MM, Sims C, Swisher L, Edwards A. Maternal emotion socialization in maltreating and non maltreating families: Implications for children's emotion regulation. Soc Dev 2007; 16(2): 268-285.
22. Samani S, Rezviye A. The Relationship between Family Cohesion and Emotional Autonomy on Emotional Problems. Journal of Research in Psychological Health 2006; 1(1): 30-37 (Persian).
23. Neshat Dost HR. Depression in adolescents and related individual and family factors. Journal of Isfahan University of Applied Sciences 1997; 2(14): 157-180 (Persian).
24. KhajeNouri B, HashemiNia F. The relationship of parental conflict with delinquency. Quarterly Journal of Women & Society 2011; 2(2): 19-38 (Persian).

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

25. Richardson M, Abraham C, Bond R. Psychological correlates of university students' academic performance: a systematic review and meta-analysis. Psychol Bull 2012; 138(2): 353-387.
26. Azizi Mehr E, Maktabi GH, Shahni M. The causal relationship between covert and overt conflicts and school performance mediated by parent-child relationship, antisocial behavior and withrawal/depression among high school students. Biannual J of Applied Counseling 2013; 3(2): 1-16 (Persian).
27. Knapp AA, Blumenthal H, Mischel ER, Badour CL, Leen-Feldner EW. Anxiety sensitivity and its factors in relation to generalized anxiety disorder among adolescents. J Abnorm Child Psychol 2016; 44(2): 233-244.
28. Siffert A, Schwartz B. Parental conflict resolution styles and childrens adjustment: shildrens appraosals and emotion regulation as mediators. J Genet Psychol 2011; 172(1): 21-39.
29. McLeod BD, Wood JJ, Weisz JR. Examining the association between parenting and childhood anxiety: A meta-analysis. Clin Psychol Rev 2007; 27(2): 155-172.
30. Buist KL, Deković M, Prinzie P. Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. Clin Psychol Rev 2013; 33(1): 97-106.
31. Stocker CM, Burwell RA, Briggs ML. Sibling conflict in middle childhood predicts children's adjustment in early adolescence. J Fam Psychol 2002; 16(1): 50-57.
32. Bowes L, Wolke D, Joinson C, Lereya ST, Lewis G. Sibling bullying and risk of depression, anxiety, and self-harm: A prospective cohort study. Pediatrics. 2014; 134(4): e1032-1039.
33. Barber BK, Stolz HE, Olsen JA, Collins WA, Burchinal M. Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time, culture, and method. Monogr Soc Res Child Dev 2005; 70(4): 1-137.
34. Gorji R, Keshavarzi Arshad F, Hatami M, Dehghan A, Vahabi R. Relationship between parental parenting practices and high-risk behaviors of hearing impaired students. J Exceptional Education 2015; 4(132): 5-12 (Persian).
35. Conger RD, Conger KJ, Elder GH, Lorenz FO, Simons RL, Whitbeck LB. A family process model of economic hardship and adjustment of early adolescent boys. Child Dev 1992; 63(3): 526-541.
36. Ungar M, Lerner RM. Introduction to a special issue of research in human development: Resilience and positive development across the life span: A view of the issues. Research in Human Development 2008; 5(3):135-138.
37. Conger RD, Conger KJ, Elder GH, Lorenz FO, Simons RL, Whitbeck LB. Family economic stress and adjustment of early adolescent girls. Dev Psychol 1993; 29(2): 206-219.
38. Azkia M, Firozabadi A. Social Capital, Land Use Systems, and Peasants Cooperative Production. Journal of Social Sciences Letter 2008; 16(1): 76-89.
39. Helwig CC, Jasiobedzka U. The relation between law and morality: Children's reasoning about socially beneficial and unjust laws. Child Dev 2001; 72(5): 1382-1393.
40. Kager A, Lang A, Berghofer G, Henkel H, Steiner E, Schmitz M, et al. Family dinamics, Social functioning, and quality of life in psychiatric patients. Eur J Psychiatry 2000; 14(3): 161-170.
41. Levpuscek MP, Videc M. Psychometric properties of the Social Anxiety Scale for Adolescents (SASA) and its relation to

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]

positive imaginary audience and academic performance in Slovene adolescents. Studia Psychologica 2008; 50(1): 49-65.

42. Geranvand F, Shekari O, Khodai A, Amrai M, Tolabi S. Standardization, Validity and Reliability of the Short version of Scale of Fear of Negative Evaluation in Adolescents 18-12-Year-Old Students in Tehran. Quarterly Journal of Psychological Studies 2011; 1(7): 65-95.
43. Straus MA. Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales. J Marriage Fam 1979; 41(1): 75-88.
44. Hudson W, MacNeil G, Dierks J. Six new assessment scales: A partial validation. Tempe, AZ: Walmyr Publishing Co. 1995.
45. Imani Fard E, Hafezi F. Comparison of domestic violence and inefficient attitudes in runaway and normal girls. Journal of Social Psychology 2010; 5(14): 51-65.
46. Baumrind D. Patterns of parental authority and adolescent autonomy. New Dir Child Adolesc Dev 2005; 2005(108): 61-69.
47. Minaei A, Nikzad S. The factor structure and validity of the Persian version of the baumrind parentin style inventory. Journal of Family Research 2017; 13(1): 91-108 (Persian).
48. Buri JR. Parental authority questionare. Journal of Personality Assessment 1997; 57(1): 110-119.
49. Esfandiari GH. Comparison of parenting style of mothers in two groups of children with behavioral disorder and the effect of mother's education on reducing behavioral disorder. Master thesis, Tehran Psychiatric Research Institute. 1995.
50. Johnson HD, Lavoie JC, Mahoney M. Interparental conflict and family cohesion: Predictors of loneliness, social anxiety, and social avoidance in late adolescence. J Adolesc Res 2001; 16(3): 304-318.
51. Easter G, Sharpe L, Hunt CJ. Systematic review and meta-analysis of anxious and depressive symptoms in caregivers of children with asthma. J Pediatr Psychol 2015; 40(7): 623-632.

[Downloaded from jmums.mazums.ac.ir on 2026-11-02]